

Tilannekuva: Nuoret ja työelämä

1. Tausta ja tarkoitus

Tämän analyysin tarkoituksena on auttaa muodostamaan kokonais kuvaa siitä:

1. Mitä valtionhallinnossa on **vireillä** sen edistämiseksi, että **nuorilla** olisi paremmat edellytykset löytää **työelämässä oma paikkansa**?
 2. Mitä data kertoo tähän tavoitteeseen liittyvästä **nykytilasta**?
- Selvitys perustuu tekoälyavusteiseen, systemaattiseen laadulliseen analyysiin keskeisistä EU- ja kansallisista politiikkadokumenteista, työelämän tulevaisuutta ja osaamistarpeita käsittelevistä ennakointi- ja tutkimusraporteista sekä viranomaisarvioista ja nuorten näkemyksiä kuvaavista barometri- ja selvitysaineistoista.
 - Lisäksi taustahaastateltiin kahta avainhenkilöä varmistamaan, että mahdollisimman moni olennainen lähde sisältyisi analyysiin.
 - Tämän analyysin on toteuttanut HAUS kehittämiskeskus (Ilari Hylkilä & Janne Marjanen) helmikuun alkupuoliskolla 2026 Sitran toimeksiannosta. Haastatellut avainhenkilöt olivat alivaltiosihteeri Elina Pykkänen (Työ- ja elinkeinoministeriö) sekä asiantuntija Mikko Vieltojärvi (Elinkeinoelämän keskusliitto).
 - Tavoitteena oli tuottaa informaatiota, jota voidaan hyödyntää strategisessa keskustelussa, Sitran järjestämässä Kuutiossa, jatkotyön pohjana.

2. Tilannekuva strategisen ohjauksen näkökulmasta

Luvun 2 havainnot on tuotettu tekoälyavusteisesti. Toisin sanoen ne ovat tekoälyn ”kynästä”.

2.1 Nuorten paikka työelämässä – nopeudesta kestävyteen

Suomessa tehdään paljon nuorten työllistymisen eteen. Siirtymiä nopeutetaan. Rekrytointikynnyksiä madalletaan. Osaamista vahvistetaan. Palveluita uudistetaan.

Silti keskeinen kysymys jää ilmaan: riittääkö nopea työllistyminen, jos työuran alku ei ole kestävä?

Tämän analyysin perusteella nuorten työelämäpolitiikan **haaste ei ole toimenpiteiden vähyys, vaan yhteisen tavoitekuvan puute**. Työllisyysaste on selkeä mittari. **Työuran laatu, pysyvyys ja kokemuksellinen kiinnittyminen ovat vaikeammin mitattavia – ja siksi ne jäävät usein taka-alalle.**

Jos tavoitteena on, että nuori löytää paikkansa työelämässä, on siirryttävä siirtymien optimoinnista **työelämäpolun johtamiseen**.

2.2. Määritellään tavoite uudelleen: siirtymästä työelämäkiinnittymiseen

Ensimmäinen kehittämisaskel on käsitteellinen.

On erotettava kaksi eri asiaa: - nopea työllistyminen - kestävä työelämäkiinnittyminen

Nopea työllistyminen kertoo sisäänpääsystä. **Kestävä työelämäkiinnittyminen kertoo siitä, että nuori pystyy rakentamaan ennakoitavan, merkityksellisen ja osaamistaan vastaavan työuran.**

Politiikkakehikkoa tulisi täydentää siten, että työuran alkuvaiheen pysyvyyttä ja laatua seurataan systemaattisesti – ei ainoastaan työllistymishetkeä.

2.3. Rakennetaan yhteinen mittaristo työuran alkuvaiheelle

Tällä hetkellä työllisyysaste toimii keskeisenä onnistumisen mittarina.

Kehittämis ehdotus on selkeä: **luodaan työuran alkuvaihetta koskeva mittaristo**, joka tarkastelee esimerkiksi - työsuhteiden kestoa ensimmäisinä vuosina - siirtymien määrää ja luonnetta - kokemuksellista turvallisuutta ja ennakoitavuutta - osaamisen hyödyntämistä työssä.

Tämä ei tarkoita byrokratian lisäämistä, vaan näkökulman laajentamista. **Mitä mitataan, sitä johdetaan.**

2.4. Kytetään instrumentit yhteiseen kehikkoon

Rekrytointituet, opiskelu työttömyysturvalla, Ohjaamot, kampanjat ja paikalliset kokeilut muodostavat jo nyt laajan toimenpidekokonaisuuden.

Seuraava askel ei ole uuden instrumentin luominen. Se on olemassa olevien instrumenttien kytkeminen yhteiseen työelämäpolun kehikkoon.

Kysymys ei ole vain siitä, saako nuori työpaikan, vaan siitä, **millaisen alun hän työuralleen saa.**

Tämä edellyttää selkeämpää **omistajuutta työuran alkuvaiheen kokonaisuudesta** – hallinnonalat ylittävää näkökulmaa, jossa siirtymä, osaaminen ja työelämän laatu nähdään samana jatkumona.

2.5. Vahvistetaan työyhteisöjen roolia kiinnittymisessä

Rakenteelliset uudistukset luovat puitteet. Työpaikoilla tapahtuu kiinnittyminen.

Nuorten työelämäodotukset liittyvät usein johtamisen laatuun, palautteeseen, yhteisöllisyyteen ja mahdollisuuteen oppia.

Jos **työelämän toimintakulttuuri** ei tue työuran alkuvaiheen oppimista ja kiinnittymistä, rakenteelliset toimet eivät yksin riitä.

Työuran alku on investointi – ei vain rekrytointitapahtuma.

2.6. Johdetaan nuorten työelämäpolkua kokonaisuutena

Suurin systeeminen kysymys on tämä: **Kuka omistaa nuoren työelämäpolun kokonaisuutena?**

Siirtymien nopeuttaminen, osaamisen kehittäminen ja hyvinvoinnin tukeminen ovat kaikki perusteltuja tavoitteita. Mutta ilman yhteistä kehikkoa ne jäävät rinnakkaisiksi pyrkimyksiksi.

Nuoren näkökulmasta työelämä ei jakaudu hallinnonaloihin. Se on yksi kokonaisuus.

Jos tavoitteena on, että nuoret löytävät paikkansa työelämässä, on työelämää johdettava kokonaisuutena – ei vain työllisyyslukuna.

3. Mitä on vireillä tai hiljattain astunut voimaan?

Luvussa 3 merkittävässä roolissa ovat taustahaastatteluista saatu informaatio. Asioiden esittämisjärjestys on analyysistä vastaavien henkilöiden valinta.

Nuorten työelämään vaikuttavia uudistuksia ja toimenpiteitä on parhaillaan vireillä – tai jo astunut voimaan – usealla tasolla:

- **Hallituksen linjaukset:** Hallitus on linjannut selvitettäväksi keinoja alle 29-vuotiaiden nuorten palkkaamisen helpottamiseksi. Malli tuodaan päätettäväksi kevään 2026 kehysriiheen.
- **Työmarkkinarakenteet:** Määräaikaisuuksiin ja irtisanomissääntelyyn liittyvät muutokset; tavoitteena on pienentää työnantajan rekrytointi- ja työsuhderiskejä. Samalla työnhaun palveluketjuja on siirretty lähemmäs paikallista tasoa (työllisyysalueuudistus).
- **Siirtymäinstrumentit:**
 1. Tänä vuonna käyttöön tuleva nuorten **rekrytointituki / työllistymisaseteli**, johon valtio osoittaa 30 miljoonaa euroa ja kunnat täydentävät rahoitusta omilla panoksillaan.
 2. Valmistelussa hallituksen lakiesitys, jonka mukaan 25 vuotta täyttäneellä työnhakijalla olisi jatkossa mahdollisuus opiskella rajoituksetta avoimia korkeakouluopintoja (avoin yliopisto ja avoin AMK) työttömyysetuutta menettämättä.
- **Rahoitusohjaus:** Ammatillisen koulutuksen rahoitusta on muutettu (voimaan 1.1.2026) niin, että se ohjaa aiempaa vahvemmin esimerkiksi työllistymiseen.
- **TE-palvelujen järjestäminen:** Vuoden 2025 työllisyysalueuudistus siirsi TE-palvelujen järjestämisen kunnille/työllisyysalueille, ja valtion rooli painottui ohjaukseen.
- **Palveluprosessit ja Ohjaamo:** Ohjaamo on alle 30-vuotiaille tarkoitettu matalan kynnyksen monialainen yhteispalvelu, jonka tavoitteena on tukea opintoja, työllistymistä, toimintavalmiuksia ja hyvinvointia. Vuoden 2026 vaiheittaiset **lakimuutokset kiristävät ja selkeyttävät työnhakijan palveluprosessia** työllisyysalueilla. Käytännön esimerkki: alkuhaastattelu on tehtävä viimeistään 10 arkipäivässä työnhaun alkamisesta (1.1.2026 alkaen), ja jatkokeskustelujen tiheys määräytyy aiempaa enemmän palvelutarpeen mukaan.
- **Nuorisopolitiikka ja strateginen ohjaus:** Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma (VANUPO) 2024–2027 tiivistää nuorten hyvinvointityön poikkihallinnollista johtamista.

- **Ilmiötason mobilisaatio:** Nuorten asemaa työelämässä pyritään vahvistamaan työnantajakampanjoilla, kaupunkien kokeiluilla ja kohtaantoalustoilla.

Tekoäly: Kokonaisuus on laaja ja dynaaminen. Useat toimet ovat vielä toimeenpanovaiheessa tai vaikutuksiltaan arvioimatta, mikä korostaa tarvetta seurata paitsi työllistymisasteita myös työuran alkuvaiheen laatua ja pysyvyyttä.

4. Yhteenveto

Tekoälyn nosto: Suomessa tehdään paljon oikein.

Seuraava kehitysaskel ei ole lisää toimenpiteitä, vaan tarkempi määrittely siitä, mitä pidämme onnistumisena.

Nopea työllistyminen on tärkeää. Kestävä työelämäkiinnittyminen on ratkaisevaa.

Kun nämä kaksi yhdistetään tietoisesti samaan kehiksoon, nuoren paikan löytäminen työelämässä ei ole sattumaa, vaan johdettu lopputulos.